

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
din mun. CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U: 378: 821.0 (043.2)

IRINA ȚVIC

**FORMAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE
A STUDENȚILOR FILOLOGI**

Specialitatea 533. 01– Pedagogia universitară

Autoreferatul
tezei de doctor în științe pedagogice

CHIȘINĂU, 2014

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei *Științe ale Educației* și Catedrei *Limbă și Comunicare*, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, mun. Chișinău

Conducător științific: **GHERLOVAN Olga**, dr. în filologie, conf. univ., UST

Consultant științific: **BARBĂNEAGRĂ Alexandra**, dr. în ped., conf. univ., UPS „Ion Creangă”

Referenți oficiali:

1. **PRUS Elena**, dr. hab. în filologie, prof. univ., ULIM
2. **BUDNIC Ana**, dr. în pedagogie, conf. univ., UPS „Ion Creangă”

Membrii Consiliului Științific Specializat:

1. **COJOCARU-BOROZAN Maia**, dr. hab. în ped., prof. univ. - **președinte**
2. **PETRENCO Liuba**, dr. în ped., conf. univ. - **secretar științific**
3. **PATRAȘCU Dumitru**, dr. hab. în ped., prof. univ., UST
4. **CUZNEȚOV Larisa**, dr. hab. în ped., prof. univ., UPS „Ion Creangă”
5. **TOPOR Gabriella**, dr. în fil., conf. univ., UPS „Ion Creangă”
6. **BEJENARU Ludmila**, dr. în fil., conf. univ., Universitatea „Al. Ioan-Cuza”, Iași, România
7. **PAVLICENCO Sergiu**, dr. hab. în fil., prof. univ., USM

Susținerea publică a tezei va avea loc la 27 iunie 2014, ora 12.00 în ședința Consiliului Științific Specializat D 33.533.01-01, în cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, sala Senatului, bloc 2, str. Ion Creangă, nr. 1, Chișinău

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” și pe pagina web a CNAA (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la 26 mai 2014

Secretar științific

al Consiliului Științific Specializat,

dr. în ped., conf. univ.

_____

Petrenco Liuba

Coordonator științific,

dr. în fil., conf. univ.

_____

Gherlovan Olga

Consultant științific

dr. în ped., conf. univ.

_____

Barbăneagră Alexandra

Autor:

_____

Țvic Irina

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. Societatea secolului XXI prin specificul său polietic, plurilingvistic și pluricultural înaintea științelor educației un șir de probleme de ordin teoretic și practic, orientate spre realizarea problemelor de coexistență pașnică, comunicare, stimă și de cunoaștere a diferitor culturi. Dialogul intercultural, în domeniul educației, se realizează în cadrul diferitor discipline.

În studierea comunicării interculturale și în formarea competenței interculturale tradițional se utilizează principiul „cultura prin limbaj”. În pedagogie s-a impus punctul de vedere conform căruia competența interculturală se realizează, în primul rând, în cadrul studierii limbilor străine. Cu toate acestea, în prezent este evident: a ști ce spune o persoană și a o înțelege – sunt lucruri diferite. Lipsa barierei de limbaj este o premisă insuficientă în depășirea barierei culturale. În ultimul timp majoritatea savanților consideră că formarea cu succes a competenței de comunicare interculturală este posibilă în procesul de predare-învățare a literaturii, prin intermediul *textului artistic*. Anume în cadrul *studierii literaturii* ca scop în sine și nu ca mijloc de cunoaștere a limbii, obiectul (subiectul) educației are posibilitatea de a-și extinde spațiul sociocultural și a se autodetermina cultural – a se percepe ca pe un subiect cultural-istoric în spectrul mai multor culturi.

Rolul textului artistic este unul deosebit, deoarece constantele și dominantele național-culturale se esențializează și se actualizează în textul artistic național. Textul artistic este un mijloc de transmitere și de păstrare a informației artistice, de cunoaștere a realității, dar în același timp și un mijloc de cunoaștere a universului național și a imaginii spirituale ale reprezentanților altei culturi. Autorul textului artistic ca purtător al identității naționale nu doar reflectă, intenționat sau neintenționat, universul național, dar concomitent îl descoperă și îl creează. Acest lucru ne demonstrează că formarea competenței interculturale este posibilă în procesul de studiere a literaturii, în baza textelor artistice.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. Sub aspectul formării competenței interculturale studierea literaturii universale este o modalitate eficientă de pătrundere a elevilor într-o cultură străină, de asimilare a valorilor, de înțelegere a unor tipuri noi de gândire, a unor semne, coduri, subiecte, motive noi etc. În acest context apare necesitatea ca în procesul de predare a literaturii universale să fie depășită „atitudinea față de text doar ca a unui obiect de analiză” [26] și să se formeze un tablou integrat al universului altei culturi prin analiza textului artistic.

La baza teoretică și metodologică a cercetării au stat lucrările fundamentale din domeniul teoriei literaturii, culturologiei, pedagogiei, educației interculturale, teoriei activității și a aplicării metodei active în educație: ➤ *teoria culturii și a interacțiunii culturilor* - Ф. Тромпенарс, Г. Хофстед, К. Леви-Стросс, Б. Ерасов, Л. Ионин, Н. Иконникова, Л. Гумилёв, С.А. Аскольдов-Алексеев, Д.С. Лихачёв ș.a.; ➤ *teoria educației interculturale* - П. Дасен, А. Перетти, К. Перреган, А.Л. Бердичевский, П.В. Сысоев, С. Сусоș, Т. Cozma, А. Nedelcu, А. Crișan, G. Văideanu, L. Plugaru, M. Pavalache, Т. Рулхер ș.a.; ➤ *teoria comunicării interculturale* - Э. Холл, Г. Трэгер, С.Г. Тер-Минасова, А.П. Садохин, Л. Самовар, В.Г. Зусман, И.А. Стернин, И.Н. Халеева, В.П. Фурманова, М.Г. Корочкина, Е.Д. Головлёва, Т.Г. Грушевицкая, А.В. Новицкая, А.Д. Дейкина и др.; ➤ *cercetări din domeniul teoriei textului* – Ю.М. Лотман, М.М. Бахтин, Г.Г. Почепцов, О. Gherlovan ș.a.; ➤ *lucrări din domeniul teoriei literare comparativ-contrastive* - М.М. Бахтин, В.С. Библер, Г.Д. Гачев, В.М. Жирмунский, Д.С. Лихачев, М.С. Каган, Е. Prus, G. Topor, L. Bejenaru ș.a.; ➤ *cercetări în domeniul studierii literaturii din perspectiva culturală și etnofilologică* – Г.Н. Ионин, В.Н. Захаров, Е.С. Роговер, В.А. Доманский, О. Лагунова, Е. Раџеева ș.a.; ➤ *lucrări despre formarea competențelor* – Д. Равен, А.В. Хуторской, И.А. Зимняя, Г. Селевко, V. Guțu, D. Patrașcu ș.a.; ➤ *cercetări despre aplicarea strategiilor gândirii critice în procesul educațional* – Т. Cartaleanu, О. Cosovan, О.И. Ваганова ș.a. și *a metodelor etnoculturale* – Т.В. Поштарёва ș.a.

Problema formării competenței interculturale în contextul sporirii calității instruirii este expusă într-un șir de cercetări științifico-didactice realizate în Republica Moldova: O. Gherlovan și A. Barbăneagră au cercetat interacțiunea interculturală în sistemul educațional polietnic al RM; A. Chiriac a argumentat bazele conceptuale și metodologice ale educației interculturale ale studenților; A. Budnic a studiat problema formării competenței interculturale a viitorilor profesori de limba engleză; A. Rotari a cercetat procesul de predare-învățare a materiei socioculturale, interpretarea termenului de competență socioculturală; A. Barbăneagră a determinat strategiile de formare a competenței interculturale în procesul educațional; O. Duhlicher a elaborat modelul pedagogic de formare a competenței de educație interculturală în procesul de formare continuă a profesorilor etc.

Până nu demult, formarea competenței interculturale se realiza în cadrul disciplinelor lingvistice, iar textul artistic avea un rol secund. Totodată, opera literară reprezintă un material favorabil pentru formarea competenței interculturale, deoarece textul artistic al unei opere literare naționale reprezintă „un condensat al memoriei culturale” (Д.С. Лихачев).

În prezent sunt cunoscute diferite abordări ale culturii naționale în contextul procesului de predare-învățare a literaturii universale: culturologic, etnofilologic etc. În același timp, în cercetările recente *nu* sunt diferențiate sistemele metodologice de predare/învățare a literaturii naționale (materne) și universale, în procesul studierii textului artistic nu se actualizează componenta națională a dialogului intercultural, nu este determinat specificul formării competenței interculturale prin studierea textelor artistice din literatura universală etc. În așa fel, analiza procesului de formare a competenței interculturale la etapa actuală ne-a permis formularea **problemei** cercetării, care este condiționată de un șir de întrebări:

- Care este conceptul de formare a competenței interculturale a studenților filologi în procesul de predare/învățare a literaturii universale în instituțiile de învățământ superior?
- Care este conținutul competenței interculturale orientat spre o educație literară prin literatura universală?
- Care este suportul metodologic de formare a competenței interculturale în procesul de studiere a textelor artistice din literatura universală?
- Care sunt condițiile organizatorico-didactice de formare a competenței interculturale în cadrul studierii cursului *Literatura universală* în instituțiile de învățământ superior?

Obiectul de cercetare este procesul de formare a competenței interculturale în contextul studierii literaturii universale în instituțiile de învățământ superior.

Scopul cercetării constă în argumentarea teoretică și elaborarea metodologiei de formare a competenței interculturale a studenților filologi în procesul de predare/învățare a literaturii universale.

Obiectivele cercetării: ♦ analiza bazelor teoretice ale formării competenței interculturale în contextul studierii literaturii universale; ♦ identificarea particularităților de receptare a textului în contextul dialogului intercultural; ♦ stabilirea componentelor conținutului competenței interculturale orientate spre studierea literaturii universale; ♦ conceperea și descrierea specificului analizei național-culturale a textului artistic; ♦ analiza produselor curriculare și a situației de învățare a literaturii universale în instituțiile de învățământ superior din perspectiva problemei studiate; ♦ determinarea nivelurilor de formare a competenței interculturale; ♦ elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi* în procesul studierii literaturii universale; ♦ determinarea strategiilor eficiente de formare a competenței interculturale în baza textului artistic; ♦ analiza calitativă și cantitativă a rezultatelor experimentului pedagogic.

Metodologia cercetării științifice: ♦ *metode teoretice:* analiza cercetărilor din teoria literaturii, a studiilor pedagogice și didactice la subiectul cercetat; ♦ *metode de cercetare empirică:* observarea, testarea, chestionarea, conversația; ♦ *metode statistice* de prelucrare și diagnosticare a datelor.

Noutatea științifică și originalitatea studiului constă în determinarea și analiza aspectelor teoretice ale formării competenței interculturale în procesul studierii literaturii universale; relevarea rolului și specificului textului artistic ca mediator al culturilor; elaborarea concepției formării competenței interculturale a studenților filologi; evidențierea conținutului competenței interculturale orientate spre literatura universală; elaborarea mecanismului de abordare complexă a studierii textului literar – a analizei național-culturale; conceperea și validarea modelului de formare a competenței interculturale a studenților filologi.

Problema științifică soluționată constă în *fundamentarea* teoretică și metodologică a procesului de formare a competenței interculturale a studenților filologi prin studierea literaturii universale, fapt ce *a permis* cercetarea specificului de receptare a textului în contextul dialogului intercultural, determinarea conținutului și structurii competenței interculturale orientate spre textul artistic, elaborarea și implementarea *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi* în baza textelor din literatura universală, elaborarea criteriilor și descrierea nivelurilor de formare a competenței interculturale a studenților filologi, *fapt ce a condus la descrierea* condițiilor organizatorico-didactice de formare a competenței interculturale în cadrul studierii textului artistic din literatura universală, iar în *consecință* – prezentarea calităților/caracteristicilor unei personalități interculturale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în argumentarea teoretică și metodologică a procesului de formare a competenței interculturale în procesul de studiere a textului artistic; analiza evoluției termenului de competență interculturală; determinarea conținutului și structurii competenței interculturale orientate spre textul artistic; conceptualizarea și elaborarea *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi* în procesul studierii literaturii universale.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în elaborarea componentelor și a procedeelelor de analiză național-culturală a textului artistic; determinarea nivelurilor de formare a competenței interculturale la studenții filologi; valorificarea metodologiei de formare a competenței interculturale în procesul de predare/învățare a literaturii universale în instituțiile de învățământ superior; elaborarea unui sistem complex de sarcini îndreptat spre formarea competenței interculturale în baza textului artistic din literatura universală.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Procesul de studiere a literaturii străine/universale trebuie să devină *o cale de intrare în cultura națională*, de înțelegere a tipurilor de conștiință, conceptelor și codurilor naționale.
2. Comunicarea interculturală, realizată prin opera artistică, prezintă *o întâlnire a autorului cu cititorul*, dialogul dintre purtătorii diferitor conștiințe naționale și a diferitor experiențe culturale. Acest fapt își găsește reflectarea în procesul de codare și interpretare a informației incluse în text. Textul literar în dialogul intercultural este perceput ca un *mediator al culturilor, ca un fenomen național-cultural*.
3. Studierea literaturii universale în contextul *abordării interculturale* presupune *relevarea specificului național* al textului artistic în scopul înțelegerii caracterului național, al mentalității, al logicii naționale a acțiunilor și a motivelor ei pentru formarea competenței de comunicare și adaptare într-un alt mediu cultural.
4. Analiza național-culturală a textului artistic este un mijloc eficient de formare a competenței interculturale și a educației unei personalități interculturale înzestrate cu conștiință interculturală.

Aprobarea și implementarea rezultatelor investigației. Rezultatele cercetării, analiza etapelor experimentelor de formare și constatare au fost discutate la ședințele catedrelor de *Științe ale Educației și Limbă și Comunicare* a UPS „Ion Creangă” din mun. Chișinău.

Materialele cercetării au fost prezentate în cadrul conferințelor științifice naționale și internaționale: Conferința științifică internațională *Diversitatea culturală și dialogul intercultural în*

procesul de comunicare, Chișinău, 2010; Conferința științifică internațională *Актуальные вопросы филологии и методики преподавания иностранных языков*, or. Sankt-Petersburg, 2011; Conferința științifică națională *Promovarea valorilor naționale prin limbă, literatură și istorie*, mun. Chișinău, 2012; Conferința științifică internațională *Promovarea diversității culturale și a dialogului intercultural în procesul de comunicare*, 2013, ș.a.

Publicațiile la tema tezei. La tema cercetării au fost publicate 19 lucrări (5 articole în revistele specializate, 12 articole științifice în culegeri de materiale ale conferințelor științifico-practice, 2 manuale). Materialele cercetării au fost implementate în procesul de predare a cursului obligatoriu „Literatura universală” și a cursului opțional „Specificul național-cultural al textului artistic”.

Volumul și structura tezei. Cercetarea constă din Introducere, 3 capitole, concluzii, 23 de tabele, 34 de figuri, bibliografie din 296 titluri, 180 pagini de text de bază, 9 anexe, adnotare (în limbile: română, rusă, engleză).

Cuvinte-cheie: cultură națională, dialog intercultural, cod cultural, educație interculturală, text, text precedent, textul ca mediator cultural, competență interculturală, conștiință interculturală, analiză național-culturală a textului, strategii de formare a competenței interculturale, metode etnoculturale.

CONȚINUTUL TEZEI

În **INTRODUCERE** este argumentată actualitatea temei; sunt formulate scopul și obiectivele cercetării; este determinat obiectul de studiu; este expusă metodologia și metodele principale ale cercetării; sunt expuse noutatea, originalitatea științifică și valoarea aplicativă a cercetării; sunt formulate rezultatele științifice principale înaintate spre susținere.

În **capitolul 1. Reperele teoretice de formare a competenței interculturale în cadrul studierii literaturii universale** este prezentată analiza literaturii din domeniul cercetat, în mod detaliat sunt expuse conceptele culturologice de bază în sistemul științelor despre cultura națională; este definit conceptul științific al dialogului dintre culturi și particularitățile dialogului intercultural în contextul studierii textelor artistice din literatura universală; este descrisă amănunțit evoluția termenului de „competență interculturală” în plan diacronic și sincron.

În capitolul dat al cercetării se constată că termenul *cultură* este multiaspectual. Cultura este în mod direct legată de așa termeni ca *națiune*, *caracter național* și *mentalitate*. Există diverse definiții ale esenței acestor termeni, natura și perceperea lor. După părerea noastră, **cultura națională** este un fenomen complex care include în sine atât fenomene materiale și sociale, cât și forme individuale de comportament și de activități ale etniilor.

Cultura se prezintă ca un sistem polifuncțional. Obiectul de cercetare a lucrării – aspectul *comunicativ* al culturii – este în mod direct legat de problema dialogului intercultural. Analiza literaturii ne-a permis să concluzionăm că toți cercetătorii sunt unanimi în ideea *esenței dialogice a operei artistice*, deoarece orice lucrare de artă reprezintă un dialog cu fiecare ascultător, cititor, contemplator.

Conceptul de dialog dintre culturi își găsește reflecția și în contextul educațional: a educației multiculturale, policulturale, pluriculturale, etnoculturale și interculturale, educația literară fiind o parte a acesteia. Conceptul științifico-artistic al dialogului intercultural este prezentată de noi în *abordarea complexă a studierii textului artistic* din perspectiva: *interculturală*; *pragmatică*; *axiologică*; *cognitivă*; *estetică*.

Sub aspectul educației interculturale, un rol aparte le revine termenilor de *comunicare*, *comunicare interculturală*, *competență*, *competență interculturală*.

La baza comunicării interculturale stă ideea despre interacțiunea elementelor esențiale ale culturii: valori, norme, principii, coduri lingvistice, concepte. În viziunea noastră, **comunicarea interculturală** este capacitatea de a interacționa cu purtătorii altei culturi ținând cont de valorile, normele, imaginile

acesteia la nivel de colaborare a reprezentanților diferitor culturi, capacitatea de a selecta mijloacele comunicative oportune de comportament verbal și nonverbal la micro- și macronivel și înțelegerea reciprocă adecvată a participanților actului de comunicare, persoane care aparțin diferitor culturi.

Comunicarea interculturală se realizează în actele situațiilor de comunicare interculturală. Actorii acestor acte sunt comunicatorii – reprezentanții *diferitor tradiții național-culturale și valori* – purtătorii culturii A și culturii B, care fac schimb de informații. Informația care stă la baza comunicării nu există în mod izolat, ci în macro- și microcontexte. Pentru o înțelegere parțială sau totală a mesajului, ambii actori trebuie să cunoască *codul lingvistic*. Totodată, este nevoie de *codul cultural* – înțelegerea/perceperea valorilor și normelor național-culturale, manifestarea lor în particularitățile specific culturale de comportament ale persoanelor cu o altă identitate națională. La fel de important este și *contactul* – canalul fizic și legătura psihologică între comunicatori – care determină posibilitatea de a stabili și menține comunicarea.

O comunicare eficientă/un dialog eficient este posibil numai dacă interlocutorii posedă calitățile competenței interculturale.

În cercetare sunt expuse modelele *competenței interculturale* cunoscute în prezent: modelele *structurale/compoziționale*; modelele care prezintă *procesul dezvoltării*; modelele de *adaptare*; modelele care expun *legătura cauzală* (Byram, Spitzberg, Changnon, Hamilton, Richardson, Shuford etc.). Rezultatul procesului de formare a competenței interculturale este persoana care posedă calități deosebite – *calitățile unei persoane intercultural competente*: înțelegerii critice și analitice ale culturii personale și străine; perceperea viziunii personale asupra lumii; capacitatea de a deosebi relațiile dintre diferite culturi; capacitatea de a fi intermediar, de a interpreta o cultură prin prisma altei culturi.

Noi considerăm că un rol-cheie în formarea competenței de comunicare interculturală trebuie să-i revină literaturii universale, care studiază fapte, fenomene ale vieții național-culturale, contribuie la tratarea lor social-estetică în baza valorilor naționale și general umane. Aceasta ne permite să definim în felul următor **competența interculturală**: ▪ cunoașterea și înțelegerea diferențelor național-culturale, tradițiilor, sistemului dominantelor valorice, mentalității, caracterului, imaginii național-specifice și a tabloului etnocultural al lumii, care se manifestă în viziuni și evaluări diferite; ▪ capacitatea de a diferenția motivele individuale, modelele de comportament, componentele verbale și nonverbale (gesturile, mimica); ▪ deschiderea spre cunoașterea unei culturi străine și perceperea diferențelor psihologice, sociale și de ordin intercultural; ▪ atitudinea pozitivă față de existența diferitor grupuri etnoculturale, capacitatea de a înțelege, respecta și folosi productiv condițiile și factorii culturali care influențează la percepția, evaluarea sentimentelor și faptelor subiecților interacțiunii interculturale, care le permit să fie toleranți și să dezvolte metode eficiente de colaborare; ▪ pregătirea emoțională pentru depășirea stereotipurilor sociale, etnice și culturale, respectarea normelor de etică în procesul de comunicare; ▪ capacitatea și deschiderea pentru o interacțiune și colaborare de succes într-un mediu intercultural (străin).

Capitolul 2. Metodologia formării competenței interculturale a studenților filologi este consacrat cercetării termenului „text” în contextul dialogului intercultural și prezentării modelului teoretic de formare a competenței interculturale la studenții filologi în procesul de predare/învățare a literaturii universale.

Semnificația termenului *text* este tratată din diferite puncte de vedere în estetică, teoria literaturii, stilistică, lingvistică, lingvodidactică, culturologie, lingvoculturologie, semiotică etc. **Textul literaturii artistice** acumulează și canalizează toate dominantele național-culturale, în el se reflectă conștiința poporului, mentalitatea lui, caracterul național, modul de viață, tradițiile, obiceiurile, normele morale, sistemul de valori, interpretarea lumii, perceperea universului. Natura dialogică a textului (în opinia lui М.М.Бахтин) se manifestă prin faptul că orice text este o reacție de răspuns la alte texte produse de autori care au o viziune personală asupra lumii și care includ în text experiența

culturilor precedente și ulterioare [4]. În cadrul studierii textului artistic în contextul comunicării interculturale un rol aparte îi revine **textului precedent**. Text precedent poate fi considerat oricare text de origine străină care reprezintă un fapt al vieții național-culturale [12]. În *textele precedente* sunt concentrate conceptele naționale. Conceptul reprezintă obiectul de comunicare interculturală, iar sfera conceptuală este *totalitatea conceptelor unei națiuni* (Д.С.Лихачев), formată din toate conceptele potențiale ale purtătorilor de limbă [15].

În viziunea noastră, **comunicarea interculturală prin intermediul operei artistice reprezintă un dialog între autor și cititor ca purtători ai diferitor conștiințe naționale și a diferitor experiențe culturale cu scopul înțelegerii, analizei particularităților altei culturi pentru atingerea unor obiective pragmatice.**

Pentru organizarea unui dialog veritabil și a unei comunicări interculturale eficiente apare necesitatea într-un *intermediar cultural*, care ar permite „izolarea” tensiunii interculturale. *Tradițional* se consideră că acest intermediar – **mediator cultural** – este o *persoană* care se poate identifica atât cu cultura națională, cât și cu o cultură străină, posedă capacități empatice și este deschis spre comunicare. Cu toate acestea, noi considerăm că în rolul acestui *intermediar*, *mediator* poate apărea nu doar o persoană/profesorul, ci și *însuși textul literaturii artistice* care exprimă cultura autorului operei. Bazându-ne pe cercetările Г.Махкамова [17], dar și pornind de la obiectivele lucrării noastre, noi propunem formula „**text artistic (literatura) – cultură – comunicare**”.

Conceptul analizei național-culturale a operei artistice din literatura universală propuse de noi se bazează pe convingerea că predarea/învățarea disciplinelor literare trebuie să fie concepute și condiționate din punct de vedere național-cultural. Analiza național-culturală ia în considerare următoarele *principii*: ♦ textul literar este privit ca un fenomen național-cultural, ca un mediator cultural; ♦ studierea textului presupune determinarea elementelor naționale și universale; ♦ textul literar este considerat drept mijloc de cunoaștere a Celuilalt; ♦ textul artistic este examinat ca purtător al sistemului de valori a culturii studiate; ♦ studierea textului artistic din altă cultură se realizează în strânsă legătură cu studierea literaturii și culturii materne.

Analiza național-culturală se bazează pe abordările *etnolingvistice, etnoculturale, emotiv-conceptuale, axiologice și interculturale*. Analiza național-culturală a textului artistic din literatura universală presupune: a) înțelegerea aceluia fapt că factorii sociali și etnici influențează formarea literaturii naționale și sunt activ prezenți în istoria literaturii diferitor popoare; b) atragerea atenției asupra sferei conceptuale naționale și arhetipurilor poporului care constituie marcatori ai deosebirilor naționale; c) compararea cu literatura maternă pentru stabilirea afinităților și deosebirilor.

În așa fel, prin **analiza național-culturală a textului artistic noi înțelegem analiza îndreptată spre asimilarea/ înțelegerea textului artistic ca pe o expresie care aparține unei conștiințe individual-artistice național-culturale date**. Noi considerăm că *componentele* analizei unei opere literare sunt: **pretextul** care include în sine cercetarea complexului de particularități specifice de formare și afirmare a literaturii naționale studiate, **contextul** care include studierea mentalității culturale generale care se răsfrânge în „tabloul lumii”, **textul** care constă din examinarea operei de artă ca a unui mediator cultural, **subtextul** ce include cercetarea operei literare ca pe un mijloc de percepere a informației național determinate, dar, de obicei, ascunse și **intertextul** care presupune determinarea conexiunilor textului studiat cu alte opere din literatura universală.

Competența interculturală orientată spre studierea textelor din literatura universală include *competența cognitivă, competența culturală, competența etnofilologică, competența axiologică, competența emotivă, competența socială*.

Prin **competența interculturală care se formează în procesul studierii operelor artistice noi înțelegem capacitatea de percepere a Celuilalt prin intermediul textului, adică înțelegerea sistemului de obiective valorice și a conceptelor național-culturale de bază din literatura**

studiată, capacitatea de selectare și interpretare a informației național-culturale din textul artistic pentru o comunicare eficientă ulterioară a individului cu reprezentanții altor culturi. Conținutul acestei competențe interculturale include: ► *Cunoștințe despre structura culturii materne și străine; înțelegerea* mentalității, a particularităților caracterului național al reprezentanților diferitor sisteme naționale, a motivării modelelor lor de comportament, reflectate în text. ► *Cunoașterea și înțelegerea* fenomenelor precedente (textelor) care păstrează informația despre lume, reflectă viața spirituală a nației, cultura ei. ► *Capacitatea de a construi un dialog intercultural* cu reprezentanții diferitor sisteme național-culturale; *capacitatea de a stabili* toate elementele și deciziile care exprimă identitatea națională accentuată de către autor și de a determina dominantele valorice ale culturilor naționale în textul literar-artistic. ► *Capacitatea de a deosebi* (și identifica) modelele de organizare valorică a universului național real al poporului (studiat), expus în textul artistic; de *a înțelege* accepțiile și valorile identificării naționale ale scriitorului și eroilor operei sale; de *a interpreta* codurile culturale; de *a avea* o orientare emoțională pozitivă, o percepere emoțional-pozitivă a universului național străin.

Considerăm că dezvoltarea competenței interculturale duce la *formarea conștiinței interculturale a individului*. Prin conștiință interculturală a individului noi înțelegem o persoană care este pregătită nu doar pentru viață și comunicare într-un mediu intercultural, dar *este gata* și să perceapă o altă cultură ca pe una echivalentă și egală cu cea personală; *poate* gândi în paradigma altei culturi naționale; poate *construi* un dialog intercultural de pe poziția implicării în structura emoțională și fundamentele raționale ale altei comunități național-culturale, interpretând corect altă poziție valorică.

În capitolul disertației este argumentată teoretic și prezentată structura și metodologia **Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi** (Figura 2.1). La baza modelului dat sunt puse *principiile* specifice de interpretare a textului artistic din literatura universală din perspectiva dialogică a textului ca mediator intercultural: principiul *culturologic*, principiul *concordanței culturale*, principiul *empatiei*, principiul *conflictului modelelor contrastive*, principiul *etnologic*, principiul *evidenței strategiilor etno-etice*. Prioritare pentru metodica experimentală au fost următoarele *obiective*: a-i învăța pe studenți să vadă în text intermediarul cultural – mediatorul culturilor; a percepe textul ca pe o sursă de informații național-culturale; a realiza analiza național-culturală a textului artistic; a comunica cu reprezentanții altor culturi.

Modelul elaborat ia în considerare toate componentele structurale ale competenței interculturale și se bazează pe abordarea *etnofilologică, etnoculturală, emotiv-conceptuală, axiologică și interculturală* a textului artistic. Sistemul de lucru în modelul dat se bazează pe analiza național-culturală a textului artistic elaborat de noi și este orientat înainte de toate spre determinarea informației cu un conținut *cognitiv, gnoseologic, comunicativ-pragmatic și comportamental*. Metodologia elaborată se bazează pe tehnologia gândirii critice, etapele esențiale ale căreia sunt *provocarea, interpretarea și reflecția*. Rezultatul procesului de predare-învățare se bazează pe interconexiunea dintre materia teoretică și sistemul de metode ca factori pedagogici determinanți: *metode didactice generale; metode de instruire specifice* cu un *conținut etnocultural* (cross-culturală, etnoculturală, empatiei, reflecției, de modelare și reconstruire, senzitivă interculturală); metode ale *gândirii critice*.

Modelul dat se caracterizează prin efect pedagogic: el formează și dezvoltă la studenți cunoștințele, competențele, abilitățile și valorile necesare pentru interpretarea textului literar din literatura universală: **cunoștințe/înțelegerea textului artistic** din perspectiva *componentelor național-culturale ale conținutului*; **capacitatea de efectuare a analizei național-culturale a textului artistic**; capacitatea de comunicare într-un mediu intercultural; **atitudini valorice** – evaluarea adecvată a altei tradiții culturale și a Celuilalt.

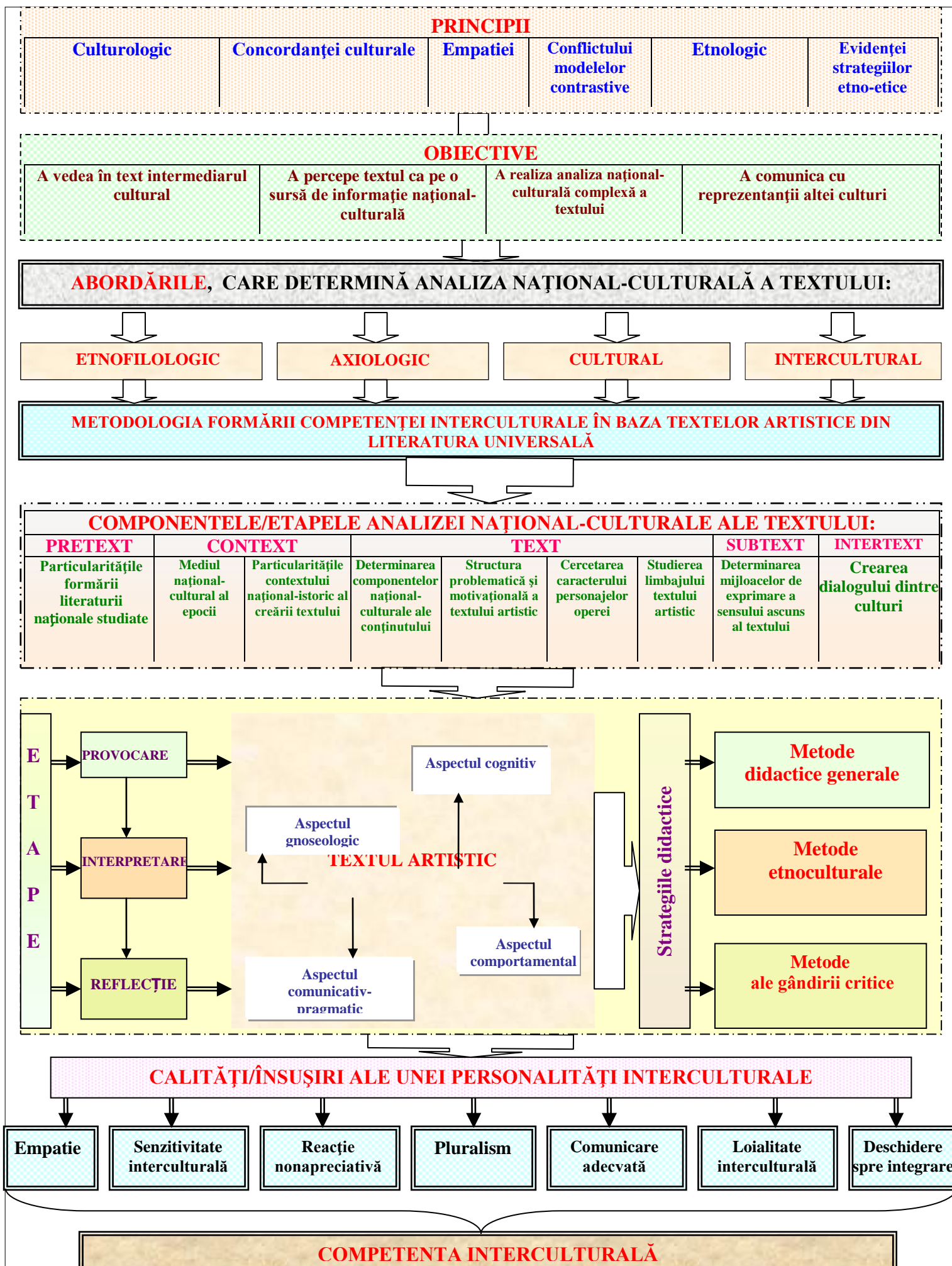

Figura. 2.1. Modelul pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi în baza textelor artistice din literatura universală

În capitolul 3. Activități experimentale de formare a competenței interculturale a studenților filologi din instituțiile de învățământ superior sunt expuse etapele principale ale experimentului pedagogic, scopul căruia a constat în verificarea **ipotezei** conform căreia dezvoltarea competenței interculturale la studenții filologi va fi eficientă *în cazul în care*: vor fi determinate bazele teoretice și conținutul competenței interculturale, orientate spre studierea textului artistic din literatura universală în instituțiile de învățământ superior; este argumentată esența analizei național-culturale a textului artistic; este elaborat modelul structural-funcțional al procesului de formare a competenței interculturale; sunt determinate condițiile pedagogice și de organizare care contribuie la formarea competenței interculturale viitorilor filologi; sunt elaborate criteriile/indicatorii și nivelurile de formare a competenței interculturale a studenților filologi.

Activitățile experimentale s-au desfășurat în trei etape pe parcursul anilor 2011 – 2013.

În cadrul *experimentului de constatare* a fost studiată starea actuală de formare a competenței interculturale a studenților filologi în procesul de predare-învățare a literaturii universale; au fost analizate curricula/programele de studii, manualele și suporturile didactice la literatura universală utilizate în Republica Moldova; au fost elaborate criteriile de evaluare și determinare a nivelului de formare a competenței interculturale la studenții filologi; au fost depistate greșelile tipice comise de studenți în analiza textelor artistice.

Analiza curricula și a manualelor a demonstrat că, pe lângă *laturile pozitive* cum ar fi: tendința de a realiza dialogul culturilor prin intermediul operelor artistice; descoperirea *legităților comune* în dezvoltarea literaturilor fiecărui deceniu și a particularităților individuale ale măiestriei artistice a scriitorului din fiecare epocă etc., documentele studiate au și unele *neajunsuri*: ▪ didactica universitară este orientată în cea mai mare măsură spre formarea competenței literare; ▪ nu se observă posibilități reale de a evidenția *imaginea Celuilalt* prin textul artistic; ▪ nu sunt luate pe deplin în calcul particularitățile național-culturale ale operei artistice; nu se urmărește continuitatea în formarea competenței interculturale etc.

Cu scopul determinării *nivelului* de formare a competenței interculturale a studenților filologi și stabilirea dificultăților în formarea acesteia în procesul de studiere a textelor artistice din literatura universală în cadrul experimentului au fost stabilite grupele *de control* și grupele *experimentale*. Experimentul s-a desfășurat în semestrul I al anului de studii 2011-2012. În experiment au participat **113** persoane: **2 grupe de control**, anul I, specialitatea „Limba și literatura rusă și limba engleză”, „Limba și literatura rusă” a Facultății de Filologie a Universității din Tiraspol. **În total – 55** studenți. **3 grupe experimentale** de la Facultatea de Filologie a UPS „Ion Creangă” de la specialitățile „Limba și literatura rusă și limba engleză”, „Limba și literatura rusă” și „Limba și literatura rusă și limba română”. **În total – 58** de studenți.

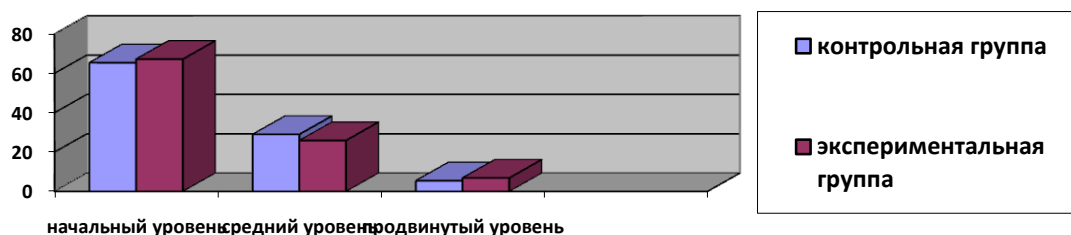
La etapa experimentului de constatare ca *metode de cercetare* au fost utilizate *testarea* și *anchetarea*. Pentru obținerea unor date relevante la etapa experimentului de constatare a fost elaborat un material cu 3 tipuri de teste orientate spre determinarea: *cunoașterii* unităților terminologice și de concept, *abilităților* de lucru cu textul în cadrul paradigmei național-culturale, determinarea *atitudinii valorice și motivaționale*.

În baza rezultatelor analizei cercetărilor pedagogice și didactice în domeniul conținutului și structurii competenței interculturale au fost stabilite *trei* niveluri convenționale de determinare a nivelului de formare a competenței interculturale la studenții filologi: *inițial* (de bază), *intermediar* și *avansat*. Pentru fiecare nivel au fost elaborate criterii fundamentate pe: a) cunoștințe/înțelegere, b) capacități/abilități, c) atitudini valorice și motivaționale. În baza modelului elaborat au fost

determinate nivelurile de formare a competenței interculturale la studenții filologi din grupele experimentale și de control (vezi **Tabelul 3.1.**; **Figura 3.1.**)

Tabelul 3.1. Raportul cantitativ dintre studenții din grupele de control și experimentale și nivelul de formare a competenței de comunicare interculturală

Grupele	Nr. de studenți	Nivelul inițial		Nivelul intermediar		Nivelul avansat	
		Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
De control	55	36	65,45%	16	29%	3	5,45%
Experimentale	58	39	67,24%	15	25,9%	4	6,86%

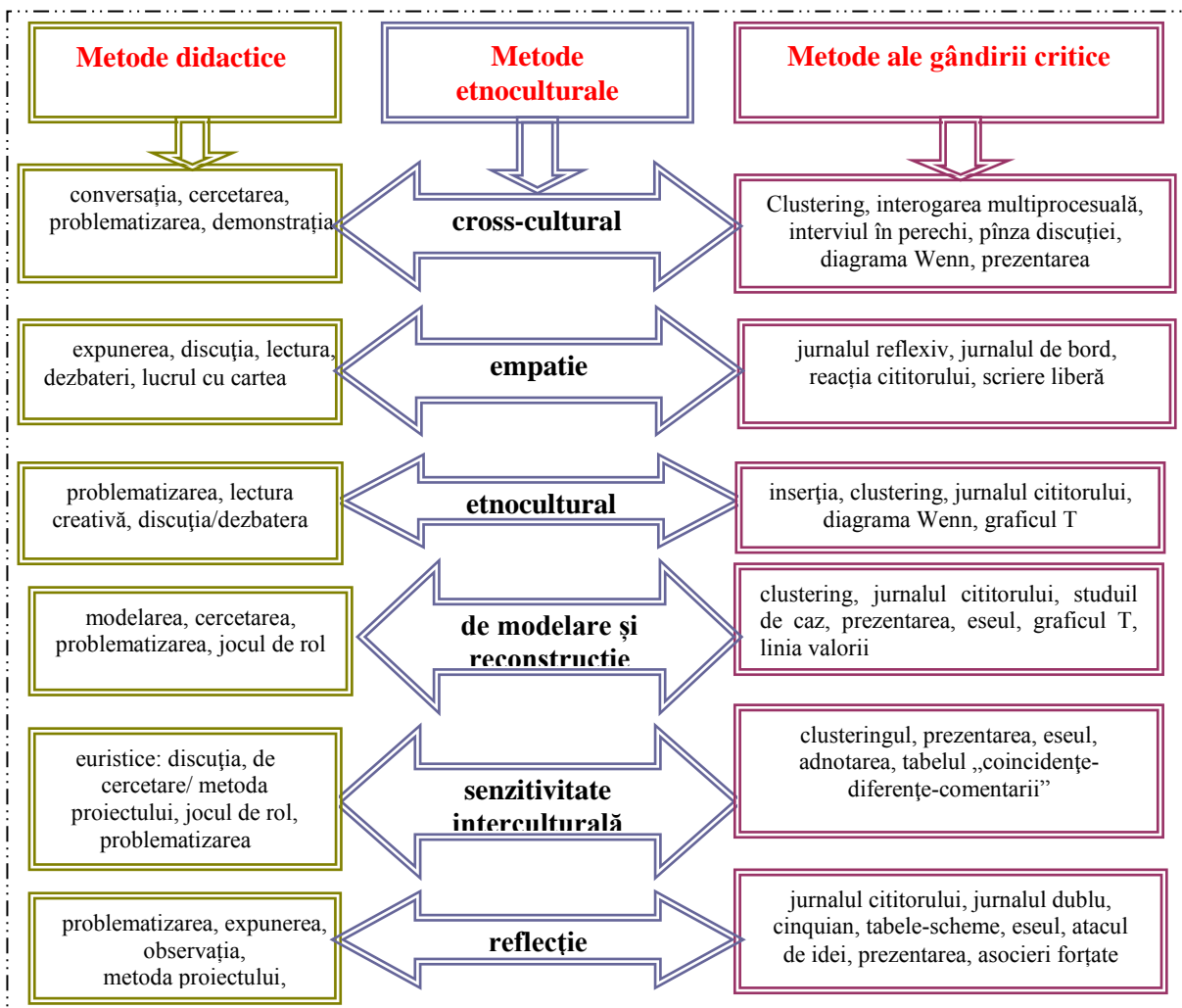

Figura 3.1. Nivelurile de formare a competenței interculturale în grupele de control și experimentale

Rezultatele experimentului de constatare au demonstrat că studenții din grupele de control și experimentale întâmpină dificultăți în determinarea specificului național, a modurilor de exprimare a specificului național, în determinarea trăsăturilor naționale de caracter, în deosebirea constantelor național-culturale etc.

Următoarea etapă – **experimentul de formare** s-a desfășurat în sem. II, anul de studii 2012-2013, a avut drept scop implementarea modelului pedagogic de formare a competenței interculturale elaborat în cadrul literaturii universale; aprobarea materialului teoretic și a sistemului de sarcini îndreptate spre dezvoltarea competenței interculturale a studenților filologi în procesul de predare/învățare în instituțiile de învățământ superior. În capitol este demonstrată realizarea practică a modelului dat în baza materialului din curricula la disciplina obligatorie „Istoria literaturii universale” și cursul opțional „Specificul național-cultural al textului artistic”.

La etapa de implementare a modelului pedagogic a fost utilizat *sistemul de sarcini* elaborat în baza următoarelor metode: ♦ metode *didactice generale*; ♦ metode *etnoculturale*; ♦ metode ale *gândirii critice* (vezi figura 3.2.). Sistemul de sarcini sunt în corespundere cu etapele de predare/învățare.

Figura 3.2. Corelarea metodelor didactice generale, metodelor specifice și metodelor gândirii critice

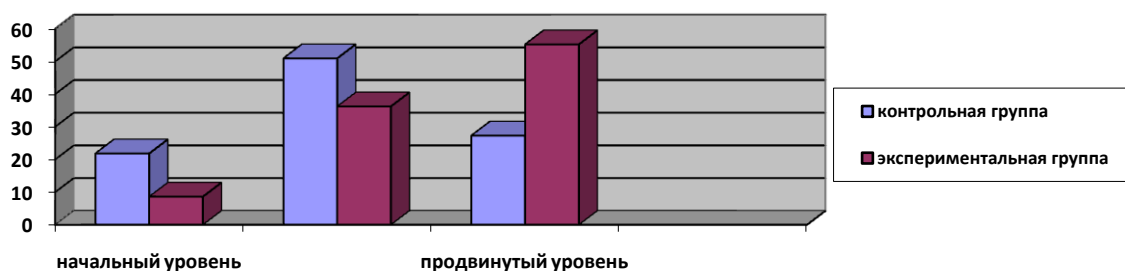
Este prezentat sistemul de lucru la nivel de test, lecție și temă. În așa mod, sistemul de întrebări și exerciții este îndreptat spre: *înțelegerea* valorii etico-estetice a operei literare în contextul paradigmei național-culturale a literaturii poporului studiat; *interpretarea* codurilor culturale, valorilor și normelor etice în textul artistic etc.; este *orientat* spre: *înțelegerea* elementelor prin care autorul subliniază identitatea națională; *evidențierea* conceptelor și arhetipurilor național-culturale; *definirea* particularităților național-culturale ale textelor precedente; *explicarea* particularităților dialogului intercultural dintre autorul operei artistice și alte texte literare; interacțiunea operelor artistice din literatura maternă și literaturile studiate; *efectuarea* analizei național-culturale a textului artistic; este *orientat* spre: *crearea* unei imagini pozitive față de o cultură străină; *evaluarea* pozitivă a altor sisteme de orientări și motivații național-valorice.

La etapa finală a experimentului – **cea de control** (anul de studii 2012-2013) – a fost realizată **verificarea experimentală a eficienței modelului pedagogic elaborat**. La etapa *experimentului de control* au fost utilizate următoarele metode de cercetare – *chestionarea, prezentarea proiectelor, studiul de caz*.

Analiza rezultatelor experimentului de control a demonstrat o creștere considerabilă a nivelului de formare a competenței interculturale în grupa experimentală în comparație cu cea de control (vezi **Tabelul 3.2; Figura 3.3**).

Tabelul 3. 2. Raportul cantitativ dintre studenții din grupele de control și experimentale și nivelul de formare a competenței de comunicare interculturală

Grupele	Nr. de studenți	Nivelul inițial		Nivelul intermediar		Nivelul avansat	
		Nr.	%	Nr.	%	Nr.	%
de control	55	12	21,8 %	28	50,9 %	15	27,27 %
experimentale	58	5	8,6 %	21	36,2 %	32	55,17 %

Figura 3.3. Nivelurile de formare a competenței interculturale în grupele de control și experimentale

În așa mod, implementarea *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi* a demonstrat creșterea nivelului de formare a competenței de comunicare interculturală a studenților filologi. Studenții din grupa experimentală au dat dovadă de activitate *motivațională, intelectuală și comunicativă adecvată* în cadrul dialogului intercultural, și anume: **pot** determina tabloul național al lumii (imaginea lumii), reflectată în textul artistic, **pot evidenția** conceptele și arhetipurile naționale; **pot identifica** în text exprimarea altei conștiințe care necesită explicare; **pot extrage** din textul artistic și **sistemaliza** elementele național-culturale; pot analiza și interpreta operele literare în contextul dialogului intercultural; **pot determina** sensul și valorile de identificare națională a scriitorului și a personajelor; **pot rezolva** sarcini teoretice în legătură cu activitatea filologică și pedagogică sub aspectul educației interculturale și a dialogului intercultural

Rezultatele experimentului ne permit să afirmăm că modelul pedagogic elaborat a avut succes și poate fi luat drept bază și condiție de formare a competenței interculturale a studenților filologi. Putem constata că formarea și dezvoltarea competenței interculturale contribuie at la aprofundarea și creșterea calității înțelegerii și asimilării materiei de studiu, cât și la formarea conștiinței interculturale a personalității, care își găsește reflectarea în așa calitate ca *empatia, reacții nonapreciative, pluralism, comunicare adecvată, loialitate interculturală, deschidere spre integrare*.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

1. Studiarea literaturii universale/străine reprezintă o cale de studiere a culturii naționale, înțelegerea tipurilor de percepție, a conceptelor și codurilor naționale pentru stabilirea unor relații de dialog eficient într-un spațiu policultural.
2. Principiul „cultura prin textul artistic/literatura națională” stă la baza unui dialog intercultural eficient, deoarece el este posibil atunci când cititorul *percepe* întâlnirea cu autorul și eroul operei literare ca pe o întâlnire cu Celălalt, cu o altă viziune asupra lumii.
3. Predarea/învățarea operelor artistice din literatura universală reprezintă un proces specific de comunicare interculturală. Termenul *text* s-a extins până la hotarul de *cultură*, cu alte cuvinte, textul este un fenomen cultural, un univers cultural în care se reflectă conștiința poporului, mentalitatea lui, caracterul național, mod de viață, sistemul de valori, tabloul lumii. Textul artistic se prezintă ca un mediator al culturilor, alături de profesor și cititor, deoarece textul reprezintă valorile național-culturale, iar profesorul, la rândul său, prezintă textul.
4. Comunicarea interculturală mediată de textul artistic reprezintă o întâlnire a două persoane din diferite culturi – autorul și cititorul. Actul dialogului intercultural/comunicării interculturale în baza

textelor artistice din literatura universală se prezintă în felul următor: autorul (purtătorul culturii A); textul artistic; codul lingvistic; codul cultural; contextul; cititorul (purtătorul culturii B).

5. Competența interculturală, formată prin studierea textelor artistice din literatura universală, este concepută de noi ca o capacitate de cunoaștere prin text a purtătorului altei culturi, și anume: perceperea sistemului de valori și a conceptelor național-culturale fundamentale, capacitatea de a extrage și a interpreta conținutul național-cultural al textului în scopul unei comunicări eficiente cu reprezentanții altor culturi.

6. Formarea competenței interculturale este condiționată de analiza național-culturală a textului artistic, elaborată de noi, care se bazează pe abordarea etnofilologică, etnoculturală, emoțional-conceptuală, axiologică și interculturală. Componentele analizei național-culturale a operei artistice sunt: pretextul, contextul, textul, subtextul și intertextul.

7. Modelul pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi în baza textelor artistice din literatura universală propus actualizează aspectul *comunicativ-pragmatic* al corelației cu textul, contribuie la formarea competenței interculturale, apoi la formarea conștiinței interculturale a persoanei. *Metodologia* elaborată poate fi aplicată la diferite niveluri: la nivelul textului, temei, lecției.

8. Sistemul complex de sarcini în baza textelor artistice din literatura universală propus contribuie în mod eficient la formarea competenței interculturale, fapt demonstrat de experimentul pedagogic. Compararea rezultatelor experimentelor de constatare, de formare și de control au demonstrat viabilitatea modelului elaborat de formare a competenței interculturale și ipoteza înaintată.

Cercetarea efectuată și rezultatele obținute ne permit să formulăm următoarele **recomandări**:

1. Principiul abordării interculturale trebuie să devină esențial în sistemul educațional, în general, și în educația literară, în special.

2. În scopul optimizării educației literare prin formarea competențelor este necesar de a trata textul artistic ca pe un mijloc de formare și dezvoltare a competenței interculturale, ce va contribui la soluționarea problemelor pragmatice legate de aflarea persoanei într-o societate pluriculturală.

3. Modelul pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi elaborat poate fi folosit ca fundament conceptual pentru elaborarea lucrărilor didactico-metodice la literatura universală atât pentru instituțiile de învățământ superior, cât și pentru instituțiile de învățământ preuniversitar.

4. Materialele cercetării pot fi utilizate în procesul de predare a literaturii universale la facultățile de filologie a instituțiilor de învățământ superior, la cursurile de formare continuă, la seminarele metodice.

5. Teoriile fundamentale ale cercetării pot fi utilizate în elaborarea studiilor științifico-pedagogice ulterioare din domeniul comunicării interculturale.

BIBLIOGRAFIA

1. Антипов Г.А., Донских О.А., Марковина И.Ю., Сорокин Ю.А. Текст как явление культуры. Новосибирск, 1989.
2. Барбэнягрэ А.А. Формирование межкультурной компетенции студентов: проблемы и перспективы реализации// *Probleme ale științelor socio-umane și modernizării învățământului*: Conf. șt. anuală a UPS „Ion Creangă”, Chișinău, 2011, p. 52-60.
3. Барбэнягрэ А.А., Герлован О.К., Гетьманенко Н.И. Инновационный курс по интеркультурной коммуникации для магистрантов и не только.// *Преподавание русского языка в школе и вузе в контексте межкультурной коммуникации*. М.:МПГУ; Ярославль: РЕМДЕР, 2010, с. 30-36.
4. Бахтин М.М., Эстетика словесного творчества. М., 1986.
5. Бердичевский А.Л. Технология межкультурного образования средствами иностранного языка на современном этапе. Ин-т международных экономических связей, Австрия, www.russianforall.ru/upload/iblock/c35/berdichevskij.rtf, accesat la 16 februarie 2012.
6. Библер В.С. От наукоучения – к логике культуры: Два философских введения в двадцать первый век. М., 1991.
7. Гачев Г. Д. Национальные образы мира. М., 1988.
8. Герлован О.К. Рассмотрение художественного произведения в школе и вузе: современное состояние проблемы// *Сохранение культурного наследия в странах Европы*. Материалы международной научной конференции. 25-26 сентября 2008. Кишинев: Академия наук Молдовы, 2008, с. 316-323.
9. Гудков Д.Б. Теория и практика межкультурной коммуникации. М.: ИТДГК «Гнозис», 2003.
10. Жирмунский В.М. Сравнительное литературоведение, Л., 1979.
11. Зимняя И.А. Ключевые компетенции как результативная целевая основа компетентного подхода в образовании. Учебное пособие, М., 2004.
12. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность. М.: Наука, 1987.
13. Cuscoș C. Educația. Dimensiuni culturale și interculturale, Editura Polirom, Iași, 2000.
14. Леонтьев А.А. Национальные особенности коммуникации как междисциплинарная проблема. М. 1977.
15. Лихачев Д.С. Концептосфера русского языка // *Известия РАН - СЛЯ* – 1993, № 1, с. 155-178.
16. Лотман Ю.М. Об искусстве. – СПб., 1998.
17. Махкамова Г.Т. Идеи прогрессивизма в подготовке специалистов иностранного языка (в системе высшего профессионального образования Республики Узбекистан). *The Emissia. Offline Letters*, октябрь 2010, www.emissia.org/offline/2010/1457.htm, accesat la 10 iunie 2013.
18. Мурзин Л.Н. Язык, текст, и культура // *Человек – текст – культура*. Екатеринбург, 1994.
19. Nedelcu A. Fundamentele educației interculturale. – Iași, Ed. Polirom, 2008.
20. Плеханова Т.Ф. Текст как диалог. Монография. Мн.: МГЛУ. 2002.
21. Рабинович В.С. Шор Г.А. Проблема национально-культурной идентичности в процессе преподавания курса истории зарубежной литературы. *Зарубежная литература в вузе: инновации, методика, проблемы преподавания и изучения*. Сб. статей. Екатеринбург, 2008, с. 111- 126.
22. Рацеева Е. К проблеме изучения образа Другого через литературу (на материале болгарской главы в учебнике «Узнаем лучше друг друга»), *Educația interculturală în Republica Moldova*. Chișinău: PRO DIDACTICA, 2003, p. 155-165.
23. Садохин А.П. Введение в межкультурную коммуникацию. М., Омега , 2010.
24. Spitzberg V.H., Changnon G. *Conceptualizing Intercultural Competence*, 2009
25. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация. Изд-во Моск. Ун-та, 2008.
26. Факторович А.А. Организация поликультурного пространства литературного образования как условие личностно-смыслового развития старшеклассников. Дисс. канд. пед. наук. Р-на-Дону, 2005.
27. Цвик И.И. Межкультурный подход к изучению художественного текста как основа успешной межкультурной коммуникации. *Conferința Științifică națională cu participare internațională: «Diversitatea culturală și dialogul intercultural în procesul de comunicare»*. КГПУ им. «И. Крянгэ», Iași – Chișinău, 2013, стр. 173-179.
28. Цвик И.И. Национальный характер и его отражение в художественном тексте. *Culegerea tematică «Probleme ale științelor socioumane și modernizării învățământului»*, conferința științifică națională. Vol. 2, 2012, стр. 185-193.
29. Цвик И.И. Специфика межкультурного диалога в контексте изучения всемирной литературы. *STUDIA UNIVERSITATIS*. 2012, № 9 (59), стр.107-114.
30. Цвик И.И. Формирование межкультурной компетенции в процессе преподавания всемирной литературы. *Univers Pedagogic*. 2012, № 3, стр. 25-31.
31. Цвик И.И. Художественный текст в аспекте формирования межкультурной компетенции. *STUDIA UNIVERSITATIS*. 2012, № 5 (55), стр. 84-93. Seria: «Științe ale Educației».

АННОТАЦИЯ

Цвик Ирина, «Формирование межкультурной компетенции студентов-филологов»,
диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук, специальность 533.01 –
Педагогика высшей школы, г. Кишинев, 2014 г.

Структура работы: Введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 296 наименований, 9 приложений, 180 страниц основного текста, 23 таблицы, 34 фигуры.

Публикации по теме диссертации. Результаты исследования нашли отражение в 19-ти публикациях (5 статей в специализированных журналах, 12 научных статей в сборниках материалов научно-практических конференций, 2 учебника).

Ключевые слова и выражения: национальная культура; межкультурный диалог; культурный код; межкультурное образование; текст; прецедентный текст; текст как медиатор культур; межкультурная компетенция; межкультурное сознание; национально-культурный анализ текста; стратегии формирования межкультурной компетенции; этнокультурные методы.

Область исследования: общая педагогика, специальность педагогика высшей школы.

Цель работы: теоретическое обоснование и разработка методологии формирования межкультурной компетенции студентов-филологов в процессе обучения/изучения всемирной литературы.

Задачи исследования: ▪ анализ теоретических основ формирования межкультурной компетенции в контексте изучения всемирной литературы; ▪ выявление особенностей восприятия текста в контексте межкультурного диалога; ▪ определение компонентов содержания межкультурной компетенции, формируемой при изучении всемирной литературы; ▪ раскрытие и описание специфики национально-культурного анализа художественного текста; ▪ анализ состояния обучения в практике преподавания всемирной литературы в вузе с точки зрения исследуемой проблемы; ▪ определение уровней сформированности межкультурной компетенции; ▪ разработка и экспериментальная проверка *Педагогической модели формирования межкультурной компетенции студентов-филологов*; выявление эффективных стратегий формирования межкультурной компетенции на основе художественного текста; ▪ качественный и количественный анализ результатов педагогического эксперимента.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в определении и анализе теоретических аспектов формирования межкультурной компетенции при изучении всемирной литературы; раскрытии роли и специфики художественного текста как медиатора культур; в разработке концепции формирования межкультурной компетенции студентов-филологов; в выделении содержания межкультурной компетенции, ориентированной на всемирную литературу; в разработке комплексного подхода к изучению литературного текста – национально-культурного анализа; в разработке модели формирования межкультурной компетенции студентов-филологов.

Научная проблема, решенная в исследовании состоит в теоретическом и методологическом обосновании процесса формирования межкультурной компетенции студентов-филологов при изучении всемирной литературы, что *позволило* исследовать особенности восприятия текста в контексте межкультурного диалога, определить содержание и структуру межкультурной компетенции, создать и апробировать *Педагогическую модель формирования межкультурной компетенции студентов-филологов* на основе изучения текстов всемирной литературы, разработать критерии и описать уровни сформированности межкультурной компетенции студентов-филологов; в *результате* чего стало возможным *продемонстрировать* организационно-педагогические условия формирования межкультурной компетенции при изучении художественного текста всемирной литературы, и *как следствие* – представить образование устойчивых качеств/свойств межкультурной личности.

Теоретическая значимость исследования состоит в определении базовых основ формирования межкультурной компетенции при изучении художественного текста; анализе эволюции понятия «межкультурная компетенция»; в представлении структуры межкультурной компетенции, опосредованной художественным произведением; в обосновании, аргументации и разработке педагогической модели формирования межкультурной компетенции студентов-филологов в процессе обучения/изучения всемирной литературы.

Практическая значимость работы заключается в разработке компонентов и приёмов национально-культурного анализа художественного текста; в определении уровней сформированности межкультурной компетенции у студентов-филологов; в раскрытии методологии внедрения *Педагогической модели формирования межкультурной компетенции* в практику вузовского обучения/изучения всемирной литературы; в создании комплексной системы заданий, направленных на формирование межкультурной компетенции посредством художественного текста.

Внедрение научных результатов осуществлено в ходе педагогического эксперимента, а также в научных публикациях, в разработанных курсикулах: базовой учебной дисциплины «Всемирная литература» и курса по выбору «Национально-культурная специфика художественного текста», и в преподавательской деятельности.

ADNOTARE

**Irina Țvic, „Formarea competenței interculturale a studenților filologi”,
teza de doctor în științe pedagogice, specialitatea 533.01 – Pedagogia universitară,
Chișinău, 2014**

Structura lucrării: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia ce include 296 de denumiri, 9 anexe, 180 pagini cu text de bază, 23 tabele, 34 figuri.

Publicații la tema tezei de doctor: rezultatele studiului au fost reflectate în 19 publicații (5 articole în reviste de specialitate, 12 articole științifice publicate în culegerile de materiale ale conferințelor științifico-practice, 2 manuale).

Cuvinte-cheie și expresii: cultură națională; dialog intercultural; cod cultural; instruire interculturală; text; text precedent; textul ca mediator al culturilor; competență interculturală; analiza național-culturală a textului; strategia formării competenței interculturale; metodele etnoculturale.

Domeniul cercetării: pedagogie generală, specialitatea *Pedagogie universitară*.

Scopul cercetării: argumentarea teoretică și elaborarea metodologiei de formare a competenței interculturale a studenților filologi în procesul de predare/învățare a literaturii universale.

Obiectivele cercetării: analiza bazelor teoretice ale formării competenței interculturale în procesul studierii literaturii universale; evidențierea particularităților de percepere a textului în contextul dialogului intercultural; stabilirea componentelor conținutului competenței interculturale orientate spre studierea literaturii universale; descrierea specificului analizei național-culturală a textului artistic; analiza situației de predare/învățare a literaturii universale în instituțiile de învățământ superior din perspectiva problemei studiate; determinarea nivelurilor de formare a competenței interculturale; elaborarea și validarea experimentală a *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi*; determinarea strategiilor eficiente de formare a competenței interculturale în baza textului artistic; analiza calitativă și cantitativă a rezultatelor experimentului pedagogic.

Noutatea științifică și originalitatea cercetării constă în determinarea și analiza aspectelor teoretice a formării competenței interculturale în procesul studierii literaturii universale; dezvăluirea rolului și specificului textului artistic ca mediator cultural; elaborarea concepției formării competenței interculturale la studenții filologi în procesul studierii literaturii universale; evidențierea conținutului competenței interculturale orientate spre literatura universală; elaborarea analizei complexe a studierii textului artistic – a analizei național-culturală; conceperea și validarea modelului de formare a competenței interculturale a studenților filologi.

Problema științifică soluționată constă în *fundamentarea* teoretică și metodologică a procesului de formare a competenței interculturale a studenților filologi prin studierea literaturii universale, fapt ce a permis cercetarea specificului de percepere a textului în contextul dialogului intercultural, determinarea conținutului și structurii competenței interculturale orientate spre textul artistic, elaborarea și implementarea *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale a studenților filologi* în baza textelor din literatura universală, elaborarea criteriilor și descrierea nivelurilor de formare a competenței interculturale a studenților filologi, *fapt ce a condus la descrierea* condițiilor organizatorico-pedagogice de formare a competenței interculturale în cadrul studierii textului artistic din literatura universală, iar în *consecință* – prezentarea calităților/caracteristicilor unei personalități interculturale.

Semnificația teoretică a cercetării constă în argumentarea teoretică și metodologică a procesului de formare a competenței interculturale la studenții filologi în procesul educației literare; examinarea evoluției noțiunii de competență interculturală; cercetarea particularităților textului în contextul dialogului intercultural; evidențierea conținutului și structurii competenței interculturale orientate spre textul artistic; elaborarea criteriilor și descrierea nivelurilor de formare a competenței interculturale; descrierea noțiunii „conștiință interculturală”; conceptualizarea și elaborarea Modelului pedagogic funcțional de formare a competenței interculturale a studenților filologi în baza textelor din literatura universală.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în determinarea componentelor și a metodelor de analiză național-culturală a textului artistic; determinarea nivelurilor de formare a competenței interculturale la studenții filologi; aplicarea metodologiei *Modelului pedagogic de formare a competenței interculturale* în procesul de predare/învățare a literaturii universale în instituțiile de învățământ superior; elaborarea unui sistem complex de activități didactice orientate spre formarea competenței interculturale în baza textului artistic din literatura universală.

Implementarea rezultatelor științifice a fost realizată în procesul experimentului pedagogic, precum și prin intermediul publicațiilor științifice, prin elaborarea curriculumului la disciplina de bază „Literatura universală” și cursul la libera alegere „Specificul național-cultural al textului artistic”, prin formarea competenței interculturale pe parcursul activității pedagogice.

ABSTRACT

**Irene Tsvic on the topic: “Formation of the Intercultural Competence of Students-Philologists”,
the dissertation of the doctor of pedagogical sciences,
Specialty 533.01 –Education university, Chisinau, 2014**

The work structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography of 297 titles, 9 applications, 180 pages of text, 23 tables, 34 figures.

Publications on the dissertation topic. The results of the investigation have been reflected in the 19 publications (5 articles in scientific journals, 12 scientific papers in the proceedings of scientific conferences and 2 textbooks).

Key words and phrases: national culture, intercultural dialogue, cultural code, intercultural education, the text; the precedent text, the text as a mediator of cultures, intercultural competence, national and cultural analysis of the text, formation strategies of the intercultural competence; ethno-cultural methods.

The area of the research: ▪ theory and methodology of instruction (world literature).

The investigation goal: ▪ theoretical basis and methodology of formation of intercultural competence of students-philologists in the teaching/learning of World Literature.

The research objectives: ▪ analysis of the theoretical basis for the formation of intercultural competence within the framework of world literature study; ▪ identification of peculiarities of the text perception in the context of intercultural dialogue; ▪ definition of the components of the content of intercultural competence focused on the study of world literature ; ▪ description of the specifics of the national-cultural analysis of literary text ; ▪ analysis of the situation in the area of training in the practice of teaching world literature at the university in terms of the research problem; ▪ definition of the levels of development of the intercultural competence; ▪ development and experimental testing of the pedagogical model of students-philologists’ intercultural competence formation; ▪ identification of effective strategies to achieve intercultural competence based on the text; ▪ quality and numerical analysis of the pedagogical experiment.

Scientific novelty and originality of the investigation consists in identification and analysis of theoretical aspects of the intercultural competence formation in the study of the world literature; definition of the role and specificity of the artistic text as a mediator of cultures; development of the concept of formation of intercultural competence of students-philologists when studying the world literature; identification of the contents of the intercultural competence, oriented to the world literature; development of an integrated approach when studying literary texts – the national and cultural analysis; development of a formation model of the intercultural competence of students-philologists.

The scientific problem, solved in the investigation, consists in substantiation, argumentation and development of the pedagogical model of the students- philologists’ intercultural competence formation in the process of teaching/learning of world literature.

The investigation theoretical significance consists in theoretical and methodological substantiation of students-philologists’ intercultural competence formation in the process of literary education; the analysis of the evolution of concepts of intercultural competence; investigation of text perception peculiarities in the context of intercultural dialogue; identification of the content and structure of intercultural competence, oriented to literary text; development of criteria and description of the levels of formation of intercultural competence; description of the “intercultural awareness” concept; conceptualization and design of the functional pedagogic model of the formation of the students-philologists’ intercultural competence based on the world literature texts.

The investigation practical significance definition of the development level of the students-philologists’ intercultural competence; development of methodology of pedagogical models of intercultural competence formation in the practice of university teaching/learning of world literature; creation of an integrated system of assignments aimed at the formation of intercultural competence through world literature artistic text.

Implementation of scientific results has been accomplished in the course of the pedagogical experiment as well as in scientific publications, developed curriculums on “World Literature” and “National and Cultural Characteristic Aspects of the Artistic Text” based on the formation of intercultural competence and in teaching.

IRINA ȚVIC

**FORMAREA COMPETENȚEI INTERCULTURALE
A STUDENȚILOR FILOLOGI**

**Autoreferatul
tezei de doctor în științe pedagogice**

Aprobat spre tipar 21 мая 2014

Hârtie ofset. Tipar ofset.

Coli de tipar: 1,9

Formatul 60 *84 1/16

Tirajul 55 ex.

Comanda

Tipografia „Garamont”

Chișinău, Creangă,1